

Wojciech Solarz i Andrzej Sowa (red.), Zofia Solarzowa – życie spełnione, t. 3: Opinie. Wspomnienia. Artykuły, Stowarzyszenie „Promni”, Warszawa 2018

Stowarzyszenie „Promni”, działające na rzecz promocji i wspierania Ludowego Zespołu Artystycznego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, w ostatnich latach za sprawą cyklu publikacji postanowiło przypomnieć postać, drogę życia, dorobek i spuściznę Zofii Solarzowej „Chrzestnej” (1902–1988) – współtwórczyni i pierwszej prowadzącej uznanego w kraju i na świecie akademickiego zespołu folklorystycznego. Tryptykowi nadano tytuł *Zofia Solarzowa – życie spełnione*. W 2013 r. jako pierwszy tom został opublikowany „*Mój pamiętnik*” – *autobiografia „Chrzestnej”* (mający wcześniej dwa wydania jeszcze w czasach PRL-u, w latach 1973 i 1985). Tom drugi, opublikowany w 2015 r., obejmował pisma społeczne i literackie Solarzowej (por. rec. w: „Rocznik Andragogiczny” 2016, t. 23, s. 465–468).

Dopełnienie cyklu stanowi omawiany tu tom trzeci, na który składa się ponad 300 stron tekstów dwojakiego rodzaju. Część pierwszą zatytułowano *Opinie i wspomnienia* (s. 11–156). Zawiera ona szereg interesujących wypowiedzi o Solarzowej i/lub jej dorobku autorstwa przyjaciół, współpracowników, uczniów, przedstawicieli świata nauki i literatury, a także działaczy kulturalnych i oświatowych czerpiących z jej dorobku pedagogicznego i artystycznego. Dają one interesujące, a przy tym wielostronny i pogłębiony obraz kolei życia bohaterki temu – od czasów przedwojennej pracy w uniwersytetach ludowych w Szycach i Gaci Przeworskiej przez działalność w pierwszych latach po II wojnie światowej aż do kresu życia. Szczególnie wartościowe wydają się zawarte w części pierwszej obszernie wspomnienia na temat „Chrzestnej” jej obu synów – Wojciecha (ur. 1934) pt. *Moja mama – życie ideałami* (s. 13–35) oraz Andrzeja (ur. 1928) pt. *Moja mama – w służbie ludziom* (s. 36–47), oraz wnuczki Magdaleny pt. *Moja babcia artystka* (s. 48–51). Ukazują one bowiem wiele bardziej intymnych, a przez to nie zawsze znanych szczegółów z życia rodzinnego Zofii Solarzowej. Pewne uwagi bu-

dzi dobór niektórych tekstów do części pierwszej. Wydaje się np., że umieszczenie w tej części dyskusji redakcyjnej z czasopisma „Zarzewie” z 1984 r. (s. 67–76) czy przywołanie krótkich i – dodajmy – „nieco ocenzone” fragmentów *Dzienników* Marii Dąbrowskiej (s. 109–110) było niewątpliwie odstępstwem od przyjętej dla układu treści konwencji.

Część druga tomu (*Artykuły*, s. 157–314) zawiera szkice autorstwa Solarzowej pisane w różnych okresach jej życia. Wybór tekstów dokonany przez redaktorów tomu obejmuje liczne artykuły o charakterze publicystycznym z przedwojennych czasopism chłopskich („Siew”, „Wici”, „Teatr Ludowy”, „Znicz”, „Chłopskie Życie Gospodarcze”, „Młoda Myśl Ludowa” czy „Kobieta Wiejska”), poruszające różnorodne aspekty życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego polskiej wsi oraz zagadnienia przenikania elementów kultury wiejskiej do głównego nurtu kultury narodowej. Uzupełniono je kilkoma powojennymi artykułami propagującymi uniwersytety ludowe (z tygodnika „Wieś”, „Zielonego Sztandaru” i „Chłopskiej Drogi” oraz z konferencji teoretyczno-metodycznej zorganizowanej w Brwinowie w 1986 r.), dwoma wspomnieniami o mężu Ignacym oraz niepublikowanym wcześniej szkicem o Piotrze Świetliku (1895–1966) – podkarpackim działaczu oświatowym i społecznym. Całość dopełniają fotografie, które należy uznać za dodatkowy walor tomu. Szkoda, że redaktorzy nie zdecydowali się na szersze przywołanie powojennej publicystyki Solarzowej, lecz *gros* miejsca poświęcili publikacjom przedwojennym. Czytelnik miałby wówczas większą szansę na uchwycenie przemian w sposobie myślenia i odbioru przez bohaterkę zmieniającej się sytuacji społeczno-politycznej w kraju. To jedynie drobna uwaga dyskusyjna. Należy bowiem podkreślić, że zawarte w tomie trzecim krótsze formy publicystyczne bardzo dobrze współgrają z obszerniejszymi artykułami „Chrzestnej” o charakterze społecznym zawartymi w drugim tryptyku z 2015 r.

W sumie otrzymaliśmy interesujące opracowanie, dotyczące znanej działaczki oświatowo-kulturalnej XX w. Wraz z pozostałymi dwoma tomami (z lat 2013 i 2015) stanowi ono unikalny cykl będący przyczynkiem do dziejów oświaty pozaszkolnej i edukacji dorosłych na obszarach wiejskich ubiegłego stulecia, wzbogacający naszą wiedzę w tym zakresie.

Tomasz Maliszewski

<https://orcid.org/000-0002-8366-7614>
Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni